

אסתר פרק ב

- טו ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי
אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך
לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שימר הנשים
ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה.
טז ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו
בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו.
יז ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים
ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות
וישם בתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושתי.
יח ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר
והנחה למדינות עשה ויתן משאת ביד המלך.
1. מדוע התורה מציינת שאסתר הייתה "בת אביחיל" דווקא בהגיע תורה להיכנס למלך ולא
כבר בפסוק ז כאשר נזכרה לראשונה?
2. לשם מה מוזכר כאן שוב שמרדכי לקחה לו לבת?
3. "ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה" –
א. מדוע לא כתוב 'ותמצא אסתר חן בעיני כל ראייה', מה בין מציאת חן לנשיאת חן?
ב. כיצד אפשר לשאת חן בעיני כולם? אפילו מרדכי היה "רצוי לרוב אחיו" ולא לכולם.
4. "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו" – לשם מה הכפילות?
5. "בחדש העשירי הוא חדש טבת" –
א. לשם מה חשוב לציין את החודש המדויק שבו הגיעה אסתר לבית המלך?
ב. לשם מה הכפילות בציון החודש? לכאורה די לומר 'בחודש העשירי' או 'בחודש טבת'.
6. "בשנת שבע למלכותו" – מה החשיבות בידעת שנת מלכות אחשורוש שבה הומלכה
אסתר?
7. "ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות" –

א. לשם מה הכפילות בתיאור אהבת אחשורוש את אסתר?

ב. כשאסתר הגיעה לבית הנשים אל יד הגי נאמר: "ותשא חסד לפניו" ואילו כאן נאמר "ותשא חן וחסד לפניו". מה משמעות ההבדל?

8. "וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושתי" –

א. לשם מה הכפילות? אם אחשורוש שם כתר מלכות בראשה, ברור מאליו שהמליכה.

ב. מדוע נאמר "תחת ושתי"? והלא ברור מאליו שאסתר הומלכה במקום ושתי.

9. "ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר" –

א. במה היה המשתה גדול, באורכו? בריבוי המשתתפים? בריבוי האוכל והשתייה?

ב. לשם מה נאמר "משתה אסתר"? מובן מאליו שהמשתה הוא לכבוד נישואיו עם אסתר.

10. "והנחה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך" – איך עניינים אלו קשורים לנישואי אחשורוש לאסתר?

"ותהי אסתר נשאת חן"

במשך שניים עשר החודשים שהייתה אסתר בבית הנשים היא לא התאמצה לטפח את עצמה בכל התמרוקים והבשמים כלל. ועוד אומרים חז"ל:

"ובהגיע תור אסתר – לא היתה מבקשת לעשות דבר

והיה הגא ירא ומתירא שמא יהרגהו המלך, והיה אומר לה:

[למה] אין את מתקשטת כשאר הנשים?¹

גם כאשר הובילוה למלך "לא בקשה דבר" כדי להתקשט ולהראות את חשיבותה. להפך, לבה היה מלא צער וכאב על שנלקחה מעם מרדכי אישה, ולא רצתה לשתף פעולה עם הצעד הנפשע של חטיפת אישה בעל כורחה. אומר רבי שלמה אלקבץ:

"אף על פי שלא הקפידה לקשוטין ותמרוקין

והיתה דואגת ונעצבת [מלטמא נפשה בשכיבת ערל], לא צהלה ושמחה,

אשר כפי הטבע היה ראוי להיות זו [הנעצבת] סיבה נאותה

¹ ילקוט שמעוני אסתר פרק ב' תתרג ד"ה ובהגיע.

לשחת את טוב יופיה, ולהדאיב את מראיתה, וכי תראה כעורה בעיני כל רואיה"².

אף על פי שצורה היה עלול לגרום לה להראות מכוערת – "ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה".
הכיצד?

יופייה של אסתר לא היה מצד עצמה כלל. היא נשאה בתוכה חן ואצילות אלוקיים ששיוו למראה הוד והדר. אומר האלשיך הקדוש:

"והנה בשום לב אל אומרו נושאת חן ולא מוצאת חן

אך הוא לומר, לא היתה מוצאת חן בעיני הזולת

רק [אלא] היא נושאת על עצמה חן מאיתו יתברך"³.

ובתוספת ביאור בדברי רבי שלמה אלקבץ:

"ואמר ותהי אסתר נושאת חן, כאילו החן הוא הנשוא והיא הנושא שלו"⁴.

אסתר לא ניסתה למצוא חן בעיני אף אחד והייתה רחוקה כרחוק מזרח ממערב מנטיית ההחצנה והרצון להרשים את הזולת. דווקא בשל כך השתקף דרכה תוכן חיים פנימי טהור ואצילי שהקרין גם כלפי חוץ. היא הייתה כל כולה צינור להופעת הטהרה האלוקית, נקייה מכל שמץ של פרטיות. כשהגיעה למלך הגיעה אך ורק עם התוכן העצמי לה, עם שם ד' שהיא נושאת בתוכה בלא שום תוספות וגינונים חיצוניים. את העוז והענווה הללו ירשה מאביה אביחיל (אבי החיל – מקור העוז והגבורה שבאסתר) ועמהם באה למלך, כדברי המלבי"ם:

"בת אביחיל – שהיו תכונותיה ומדותיה טובות ושכלה שלם

מצד תולדתה מאביה הצדיק, והוא היה דוד מרדכי

שגדלה והוציא פחותיה אלה הטובים אל פועל השלימות.

זאת הביאה היא אל המלך"⁵.

"ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת" – מרדכי, בהיותו אומן את אסתר ובנישואיו לה, השכיל לטפח בה את התכונות המולדות שירשה מאביה. עתה, כאשר אסתר באה אל המלך ואיננה מבקשת דבר, תכונות אלו מופיעות בבשלותן.

² מנות הלוי (הוצאת זכרון יעקב מנחם) תשס"ח עמ' קמט-קנ.

³ אלשיך לפסוק ז.

⁴ מנות הלוי שם עמ' קמט.

⁵ מלבי"ם לפסוק טו.

בבואה אל המלך לא היה לאסתר כלום מצד עצמה, ודווקא בשל כך התברר שיש בה **הכול**. תוכן החיים שהופיע דרכה היה אלוקי, אידיאלי, אשר הוא מקור כל החיוניות, היופי והפריחה וכל הססגוניות הקיימים בעולם.

"ותהי אסתר נשאת חן בעיני **כל** ראה" – כל יופייה היה יופי אלוקי **כללי** – הכולל בתוכו את כל כוחות החיים בטהרתם העליונה. לכן מובא בגמרא:

"אמר רבי אלעזר: מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו"⁶.

כל אדם מכל עם שהוא, גילה בה את הפן הלאומי הייחודי שלו, באופן הערב ביותר מזה שנגלה לו אי פעם.

"ותלקח אסתר... אל בית מלכותו"

"ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו" – אילו היה כתוב רק "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש" היה אפשר לחשוב שאסתר הגיעה אליו רק מצד הצורך הפרטי שלו באישה. אולם המילים "אל בית מלכותו" מרמזות על מגמה כללית עליונה שמכוחה היה על אסתר להיות אשת המלך. באסתר טמונים כוחות רבים וכישרון מלכותי לשלוט על מאה עשרים ושבע מדינות ולהאציל עליהן מנשמתה. במלכות אסתר מקופל חשבון אלוקי ארוך טווח של תיקון עולם במלכות שדי. כפי שיתבאר בפרק ה, אסתר מתקנת את מלכות אחשורוש, היא מובילה אותו להבין כיצד יש לשלוט ולהנהיג מדינות.

גם התוספת "בחדש **העשירי**" רומזת לכך שקיימת מגמה כלל עולמית בלקיחת אסתר אל בית המלכות, שהרי "**בעשרה** מאמרות נברא העולם". המספר עשר מלמד שהעולם הוא אחדותי – נושא בתוכו נשמה⁷, עולם שכל חלקיו מביעים תוכן חיים אצילי – סימפוניא אחת. דרך אסתר העולם עתיד להיפגש עם ההבנה הזו ולהשתחרר לרגע היסטורי מתפיסתו המוטעית הקולטת את המציאות רק באמצעות החושים; השתחררות שתטביע בו רושם עמוק בטווחי נצח. לא בתהליך של "יש מאין" עתידים שרי המדינות לנשא את היהודים ולשמוח בשלטונם כמתואר בסוף המגילה. כניסת אסתר כעת לבית המלכות מכשירה את הקרקע למפגשה של האנושות עם שם ד' שבה.

"הוא חדש טבת" – המיוחד בחודש טבת, על פי המהר"ל הוא שבו:

"מתחיל העולם לצאת מהחשיכה"

ומתחיל השמש להתקרב אל הישוב מזמן תקופת טבת והאור מתחיל להתגבר

ומשעה שנלקחה אסתר לבית המלכות דבר זה היה התחלת האור של הגאולה⁸.

⁶ מגילה יג ע"א.

⁷ מהר"ל, נתיב התורה פרק א. ועיין במאמר המצוי באתר "בעשרה מאמרות נברא העולם".

⁸ אור חדש עמ' קכ.

אמנם לקיחת אסתר היא דבר נורא הוא כשלעצמו, אבל המגילה רומזת שבאמצעותו מתחילה להתעורר ולצאת אל הפועל נשמת העולם – הארת החיים הפנימית של ישראל הכבושה במעמקי הגלות. עניין זה מבאר מדוע ציינה המגילה אף את השנה – "בשנת שבע למלכותו". המספר שבע מציין את ההשקה שבין ששת ימי המעשה ובין יום השבת – בין עולם החול לקודש. אירוע המלכתה של אסתר אכן מבטא את ראשית המפגש של העולם השקוע בחומריותו עם תוכן הקודש שבו.

"ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות" – אהבת איש לאישה שונה מאהבת איש לנערה בתולה. האהבה לנערה בתולה עדיין איננה מעמיקה כאהבה לאישה, כי היא מבוססת בעיקרה על התרשמות מן הרבדים החיצוניים. אולם בהתקשרות לאישה קיים ממד נעלה ועדין, מפני שהוא מבוסס על מפגש עם הצד הפנימי והמהותי של אישיותה. כך עולה ממילותיו הקצרות של המהר"ל בעניין זה:

"ויאהב את אסתר מכל הנשים כאשר היה יודע שהיא הגונה

ובזה לא שייך לומר בתולה"⁹.

כאשר אחשוורוש נפגש עם אסתר הוא לא נפגש רק עם יופי 'בתולי' שלא ראה כדוגמתו מימיו, אלא עם יופי נשי בקנה מידה עליון שאין כדוגמתו, עם תוכן חיים מוסרי – עדינות נפש, ענווה וישרות שכה היו נעדרים מעולמו הבהמי: שאוכל ושותה כדב¹⁰. העובדה שאחשוורוש אוהב את אסתר גם מצד מידותיה הנעלות והטהורות מלמדת שבמעמקי אישיותו, מבעד לכל מסכי הטומאה שהוא שרוי בהם, קיימת שייכות נסתרת והערכה לתוכן חיים טהור זה¹¹.

"ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות" – הפלא הוא שגם מצד היותה בתולה, לא הייתה האהבה רק מצד יופייה החיצוני. "ותשא חן וחסד לפניו" – אצל אסתר החן והחסד נשקו זה לזה. היופי החיצוני והתוכן המוסרי הפנימי חברו יחדיו בהתאמה מוחלטת. יופייה שיקף טוב אלוקי אין-סופי. ולכן אהבת יופייה החיצוני כללה גם אהבה של התוכן הפנימי שהשתקף בעדו.

מכל הבחינות עלתה אסתר על כולנה, על כל הנשים ועל כל הבתולות: מצד יופייה, מצד פנימיותה וגם מצד החיבור ההרמוני שביניהם. המפגש של אחשוורוש עם מציאות חייה הכללית, הנעלה והטהורה של אסתר לא גרם לו רק להחליט מייד לשים כתר מלכות בראשה, אלא "וימליכה תחת ושת" – תחתה לגמרי. ושת נמחקה לגמרי מזיכרונו של המלך. דמותה האצילית והטהורה של אסתר הפכה את ושת לקטנה ועלובה עד שכבר לא היה לו שום יחס כלפיה.

אומרים חז"ל:

⁹ מהר"ל שם.

¹⁰ על פי מגילה יא ע"א; קידושין עב ע"א.

¹¹ עיין רס"י לילה לרבי צדוק הכהן מלובלין אות לד, ד"ה ואשת פוטיפר (הוצאת מכון הר ברכה תשס"ג עמ' 251). בהקשר זה יש מקום להזכיר את דברי חז"ל באסתר רבה א טו המזהים באחשוורוש יסודות מוסריים: "ארבעה דברים טובים היו באותו האיש: עשה שלוש שנים בלא כתר ובלא כסא [מלכות] והמתין ארבע שנים עד שמצא אשה ההוגנת לו ולא היה עושה דבר עד שנמלך. אמר רבי פינחס: וכל מי שהיה עושה בו טובה יהי כותבה".

”עד שהמליכו את אסתר היתה איקונין של וּשְׁתִּי קִמָּת

כיון שנשא את אסתר בת טובים בת גנוסים [מיוחסים למלכות]

[אף על פי שלא גילתה לו עמה ומולדתה חש את אצילותה, את מלכותה]

אמר: תיחות [תוסר] וּשְׁתִּי תִסַּק [תעלה] אסתר

הדא הוא דכתיב וַיִּמְלִיכָהּ תַּחַת וּשְׁתִּי¹².

ומבאר המהר”ל את משמעות דברי המדרש :

”וכאשר נשא את אסתר לא היה בדעתו ובמחשבתו עוד וּשְׁתִּי

וזה דכתיב וַיִּמְלִיכָהּ תַּחַת וּשְׁתִּי¹³.”

יש להבהיר כי אף על פי שאחשורוש נמשך לאסתר גם מצד התוכן המוסרי והאידיאלי שהשתקף מבעד ליופייה, רמת הקשר שלו אליה נשארה בהמית. הכיצד? בדרך כלל בני זוג חושבים שהם התחתנו מסיבות כאלה ואחרות: בגלל שהיא יפה ויודעת לבשל והוא חכם ובעל חוש הומור וכן הלאה. אבל הסיבה האמתית היא כי ”זאת הפעם עצם מעצמי”¹⁴. באמת קיים ביניהם קשר פנימי נשמתי ומהותי וכל הסיבות החיצוניות הן רק הגורמים שמשכו אותם זה לזה. בני זוג יכולים לחיות את הקשר שביניהם ברמה של הסיבות החיצוניות ומכיוון שהן משתנות כמו גם הציפיות של האחד מן השני ואז מתגלעים קשיים. כך גם אחשורוש חווה את הקשר עם אסתר ואת שלמות נפשה ברובד החיצוני בלבד. אמנם הוא נפגש עם יופי נעלה אך לא התרומם לקלוט את עומק סודו המוסרי המהפכני, לכן המפגש עמו לא הביא אותו לעשות שינוי באורח חייו ובהתנהגותו – ”הוא ברשעו מתחילתו עד סופו”¹⁵.

”ויעש משתה גדול”

”ויעש המלך **משתה גדול** לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר” – אילו המשתה היה גדול בריבוי המשתתפים, בשתייה באוכל וברוב הפאר וההדר, הרי שכבר היו משתאות כאלה בבית אחשורוש ולא נאמר עליהם שהיו גדולים. אף על המשתה שנמשך מאה ושמונים יום לא נאמר עליו שהיה גדול. על כן אומרים חז”ל שהמשתה היה גדול מצד תוכן החיים האידיאלי שהופיע בו בזכות אסתר. וכך מובא במדרש :

”ויעש אברהם משתה גדול¹⁶ [על הולדת יצחק] גדול עולמים היה שם.

¹² אסתר רבה ו יא.

¹³ אור חדש עמ' קכא.

¹⁴ בראשית ב כג.

¹⁵ רש”י אסתר א א.

ויעש המלך משתה גדול' (במגילת אסתר) גדול עולמים היה שם,

הדא הוא דכתיב: 'כי ישוב ד' לשוש עליך לטוב'¹⁷ בימי מרדכי ואסתר

'כאשר שש על אבותיך' בימי אברהם"¹⁸.

התנ"ך מקביל את המשתה לרגל הופעת יצחק בעולם למשתה של הופעת אסתר בבית אחשורוש. מה קרה בעת לידת יצחק?

כאשר בניגוד לחוקי הטבע נולד בן לאברהם בהיותו בן מאה ובהיות שרה בת תשעים, העולם התנער מתפיסותיו הילדותיות והתוודע לממד האלוקי והעל-טבעי שבו – לנשמתו. האנושות עלתה קומה והפכה להיות מאמינה בד' ומעודנת במידותיה¹⁹. כך בעת עלות אסתר למלכות הולך העולם ונפגש עם ממד החיים הזה; בחושי הפנימיים הוא נפגש עם ההבנה שביסודו עומדת מגמת קודש אידיאלית ונעלה של חפץ הטבה טהור עד בלי די, והוא הולך ונדחף מכוחה.

עם בואה של אסתר מתחוללת מהפכה תת-קרקעית שקטה; גם אחשורוש נפעל מן הרוח החדשה המנשבת בארמון ולראשונה מתנוצץ בו בעל-כורחו רצון להתחסד עם נתיניו בלי שיקולים אנוכיים של כבוד וראווה: "והנחה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך".

אומר בעל 'הכתב והקבלה':

"ויתן משאת כיד המלך – לשון מתנה... שהוא רוממות מעלה למקבל"²⁰.

עד עכשיו כל הנתנה של אחשורוש לאזרחי ממלכתו הייתה מצד הנותן – האדרת שמו וכבודו, אולם המתנה שהפעם ניתנה להם ממנו נבעה מתוך התפרצות של התת-מודע – חפץ אמת להיטיב עמהם ולשמחם. על כן נקרא המשתה: 'משתה אסתר', כיוון שתוכן המשתה והאווירה שהייתה בו התהפכו להיות 'אסתריים', כדברי המהר"ל:

"ולכן כתיב 'את משתה אסתר' כלומר

משתה שהיה ראוי לאסתר, לא ההמשך אחר האכילה והשתיה"²¹.

לא הנטייה האנוכית החומרנית שלטה במשתה, אלא זו האצילית והאידיאלית שבאדם.

¹⁶ בראשית כא ח.

¹⁷ דברים ל ט.

¹⁸ ילקוט שמעוני בראשית פרק כא רמז צד.

¹⁹ עיין נ' גאל-דור, זרע אברהם אהבי ב' עמ' 210-211.

²⁰ הכתב והקבלה בראשית ד ז; שמות ו ח.

²¹ אור חדש עמ' קכב.

[1] ילקוט שמעוני אסתר תתרנג.

[2] מנות הלוי עמ' קמט-קנ.

[3] אלשיך לפסוק טז.

[4] מנות הלוי עמ' קמט.

[5] מלבי"ם לפסוק טו.

[6] מגילה יג ע"א.

[7] עיין פחד יצחק א' עמ' 32-34.

[8] נתיבות עולם, נתיב התורה פרק א. עיין בהרחבה בזרע אברהם אהבי א' תשי"ע עמ' 29-21. עוד יש להבין שהעובדה שהמצור על ירושלים החל בחודש העשירי ודווקא בעשירי בו מבטאת את עומק השבר הנובע מגודל תביעת החיים של פרק הזמן הזה.

[9] אור חדש עמ' קכ.

[10] שם.

[11] אסתר רבה ו יא.

[12] אור חדש עמ' קכא.

[13] בראשית כא ח.

[14] דברים ל ט.

[15] ילקוט שמעוני בראשית פרק כא רמז צד.

[16] עיין זרע אברהם אהבי ב' עמ' 210-211.

[17] כתב וקבלה בראשית ד ז. שמות ו ח.

[18] אור חדש עמ' קכא.